

A Barabás Miklós Céh történetéhez II.

Rangos válogatásban, nagy visszhangú kiállításon mutatkozott be a Barabás Miklós Céh 1930 tavaszán. Amint erről a folyóirat hasábjain már számot adtunk*, hosszabb szervező munka után jutnak el a méltatható sikerhez, a Helikon védnöksége alatt létrejött képzőművészeti szervezet első csoportkiállításához. Művészek és közönség méltán várta volna a folytatást. A továbblépésre azonban csak hosszú évek múltán kerülhetett sor. Venczel János egyik művészetszociológiai írásában még az évtized végén is csak „a nevében legalábbis élő Barabás Miklós Céh”-ről beszél. Ugyanígy nyilatkozik a szervezeti életről összefoglalóan író Heszke Béla és Kéki Béla is.

Mi volt az oka a hosszú hallgatásnak az annyira ígéretes indulás után? Korábbi írásunkban erre is utaltunk már. A Barabás Miklós Céh a gazdasági világválság éveiben született. Ez pedig egymagában kérdésessé tette életképességét. De voltak szubjektív okai is a korai kifulladásnak. Támogatói az irodalomszervezés felől közelítették a képzőművészeti élethez; elsődlegességet mindig is az irodalomnak, a könyvkiadás és a folyóirat-kultúra zavartalanságának biztosítottak. Energiájuk, talán kedvük is kevesebb maradt a képzőművészek sokszor bonyolultabb, szövevényesebb igényeinek érdekképviseletére. Tényként állapítjuk meg ezt inkább, mint elmarasztalóan. Bizonyos, hogy minden elakadásnál maguk a művészek, a legközvetlenebbül érdekeltek, a létükben fenyegetettek sürgetik a szervezeti munka továbbvitelét.

Mi sem természetesebb annál, hogy a művészetünk ügye iránt érdeklődők okát keressék a szervezeti élet elapadásának. Véleményük megoszlik, hiszen kétségtelen, hogy akkor még, eseményközelből, kevesen érthették meg világosan a történeteket. Lehetséges okait kutatják a kudarcnak, s nem ritkán a művészek szétválásában vélik feltalálni. „A Barabás Céh Kolozsváron be is mutatkozott egy reprezentáns kiállítás keretében — olvassuk *Az Írás* című nagyváradi művészeti-zenei hetilapban (1932. 3.) —, a tárlatnak igen nagy erkölcsi sikere is volt: de ezzel az egész akció megfeneklett, mert a művészek [!] sem a közönséget nem tudták megszervezni egy életerős művészeti társaság számára, sem — önmagukat.“ A magyarázatot, igazolást kereső íróknál számunkra érdekesebbek azok a megnyilatkozások, amelyekben a *szervezőmunka továbbvitelét* sürgetik, a lehetőségeket veszik számba, a megoldásra váró kérdéseket állítják újra és újra előtérbe; ötletekkel is szolgálnak, mindenképp a művészeti élet krónikus és heveny gondjait kívánják napirenden tartani.

Egy műpártoló egyesület, a művészképzés magasabb fokát biztosító festőiskola, valamint múzeum létesítését sürgeti Szentimrei Jenő a *Brassói Lapok*ban. Intézményes művészeti élet mellett érvel Kéki Béla a kolozsvári *Keleti Újság*ban. 1935-ös keltezésű írása a helyzet orvoslását abban látná: ha a művészi termést évenkénti kollektív kiállításon mutatnák be; ha a sajtó megbízhatóbb kritikával tájékoztatná a közönséget; ha sikerülne Erdélyben egy képtár megteremtése. „Az erdélyi képzőművészeti élet megújódását — idézzük ezt a cikket — csakis a művészetnek önmagából merített erői hozhatják meg. Senki mástól többet nem várhatunk, mint amennyit önértékében a festők, szobrászok tesznek... Újítsák föl a Barabás Miklós Céhet, s keretei közt valósuljon meg az erdélyi magyar festők és szobrászok kollektív kiállítása... A képzőművészek 1930-as kollektív kiállítására emlékeztető tárlatot pedig [román—magyar—szász közös kiállítás volt 1930. november 30. és december 6. között — M. J.] minden második esztendőben meg lehetne tartani. Ez volna a biennális erdélyi kiállítás, amelyre magyarok, románok, szászok Erdély minden sarkából összesereglenének.“

A harmincas évek közepén ad helyet a kolozsvári sajtó annak a kedélyeket felkavaró vitának, mely a *hazai művészképzés helyzetét* tárja fel — türelmetlenül és megoldást sürgetve. Az *Ellenzék*hez beküldött olvasói vélemény (mellesleg jelentéktelen írás) váltja ki a vitát. Kováts József válaszul a cikkre, majd Szolnay is elmondja véleményét, megszólal a Marosvásárhelyen magániskolát fenntartó Gulyás Károly és mások is. E vita legkiélezettebb kérdése a hazai művé-

* Murádin Jenő: A Barabás Miklós Céh történetéhez. Korunk, 1974. 2.

szeti közvélemény konzervativizmusának és végső soron közömbösségének oka. Nem tanítjuk meg az iskolák növendékeit — sem alsóbb, sem magasabb fokon — műalkotást értékelni, képet, szobrot, kiállítást nézni. Az író és kritikus Kováts József a lineáris rajz tanításához ragaszkodó és a művészettörténeti ismeretátadást teljesen elhanyagoló középszkolai rajzoktatást vádolja. S az ellenpélda, amire már hivatkozhat, az éppen akkoriban induló Szolnay—Szervátiusz magániskola gyakorlata. Kováts ismételten felhívja a Helikon „intézményeit“, hogy támogassák a képzőművészetet. Követendőnek a könyvkiadást elindító Erdélyi Szépművészeti Céh tapasztalatát ajánlja. „Meg kellene szervezni a pártoló tagok csoportját is“ — írja az *Ellenzék* 1934. augusztus 5-i számában. Majd így érvel: „Ne tápláljunk hiú reményeket. Nincs az a kitarító szervezés, amely mellett tízezer tagot össze lehetne gyűjteni. Ennyi tagra nincs is szükség. Száz gondosan megválogatott műpártoló többet jelent, mint tízezer kötéllel verbuvált.“ Intézményeink, közéleti szervezeteink mozgósítását sürgeti *Erdélyi művészek* című könyvében Vásárhelyi Z. Emil is, megjegyezve, hogy egy műpártoló szövetkezet „mint üzlet is beválna“.

Nyomós oka volt annak, hogy a harmincas évek elejétől annyira sokasodnak a művészek helyzetén javítani kívánó tervek és elképzelések. Ritkulnak a képeladások, a rendelések, csökkentek vagy megszűntek az amúgy is sovány állami szubvenciók. Erdély egyetlen képzőművészeti főiskolája, a kolozsvári Belle-arte kénytelen volt működését beszüntetni, mert a kormány, tekintettel a gazdasági válságra, anyagi támogatását egyszerűen elapasztotta. Így Kolozsvár, mely az első világháború után egyik legfőbb központja a képzőművészeti életnek, érzékenyen veszít szervező-kezdeményszerepéből is. Az akadémiai tanárai elköltöztek, az 1930-as román—magyar—szász közös kiállításához hasonló mozgósító akcióra már nem kerülhetett sor. Nem valósultak meg azok a tervek sem, melyek Erdélyi Szépművészeti Szalon néven kívántak képzőművészeti szervezetet létrehozni. E terv legfőbb támogatója Teodorescu Sion festőművész, a Közoktatásügyi Minisztérium országos vezérfelügyelője volt.

Kolozsváron szükségét érezték annak, hogy a megszünt művészképzést valamivel pótolják. E nemes szándék hívja életre az 1933 és 1936 között működő Szolnay—Szervátiusz iskolát. Más tervek rövidebb életűnek bizonyulnak. A Károli Gáspár Társaság 1932-ben rendez Kolozsváron nagyobb kiállítást (ezen tűnik fel a grafikus Gy. Szabó Béla!), de a folytatás elmarad. Kudarcba fullad 1936 nyarán a nagybányai művészkongresszuson eltervezett szindikátusalapító kísérlet is. Ez utóbbi pedig országos visszhangú, közvéleményt teremtő kezdeményezés volt.

Az eseményeknek ilyen, inkább csak érintőleges áttekintése után térjünk vissza a Barabás Miklós Céh működésének újjáélesztését célzó elképzelésekhez, melyek a szervezet *1937-es kiállításához*, majd rövidesen a *fiatalok csoportja jelentkezéséhez* vezettek el.

Összegező volta miatt idézzük Szolnay Sándornak egyik, a Kováts József-hagyatékban most megtalált levelét. Az 1934-es keltezésű levél közzétételét itt az is indokolja, hogy felbukkan benne — lényegében a szervezet életrekeltésének gondolata és terve. Szolnay a közvetlenebb hangú levélformát választotta. A megtalált kézirat azonban inkább egy memorandum első fogalmazásának, még ki nem csiszolt, nyers formájának tekinthető. Címzettje Bánffy Miklós, a Barabás Miklós Céh ügyeinek helikoni védnöke. Amikor a festő a művészek kérelmeivel hozzá fordul, lényegében ismételten a Helikon tekintélyét, kipróbált szervezői mechanizmusát igényli a cél, a siker érdekében. (A személyes és szenvedélyes hangú levél szövegét néhány részlet kihagyásával közöljük.)

Alulírott Szolnay Sándor festőművész, az erdélyi magyar művészek kegyerét eszi 15 éve. Részt vett majdnem minden képzőművészeti megmozdulásban, de ezenkívül is állandó figyelője minden tervnek, minden cselekedetnek, áthatva attól a nemes érzéstől, amit *altruizmusnak* neveznek, arra a meggyőződésre jutott, hogy minden eddigi terv és minden eddigi tett csak részleges megoldást hozhatott volna, és tudatára jutott annak a felismerésnek, hogy az eddigi fórumok, amelyek eddig a képzőművészetet segítették, nem oldhatják meg a helyzetünket, meghallgatva minden indítványt és tanácsot, amelyek elhangzottak, a legsürgősebb megoldásnak a következőket tartja:

1. Vegye kézbe Bánffy Miklós egy erdélyi képzőművészeti kiállítás megrendezését. Egyetlen ember, aki azon kívül, hogy szívén viseli a mi sor-

sunkat, ért is hozzá, és rövid nbányai tartózkodásom alatt meggyőződtem, hogy ott is egyedül B. M.-ben bíznak meg és kívánják vezetőknek.

2. Rendezzünk meg egy kiállítást București-ben és rögtön utána Budapestben, még az idei szezomban.

Mikola András, a nb FT [Nagybányai Festők Társasága — M. J.] elnöke a legjobbnak a tavaszi hónapokat febr.—már.—ápr. tartja a legjobbnak [!], részint azért, hogy kellő idő legyen a kiállítási termek elfoglalására, a kiállítás megszervezésére, másrészt a művészeknek elég idejük legyen az anyag összehozására.

3. A kiállításra hívják meg a NFT-t, amely különállón szerepelne, a BMC-et [a Barabás Miklós Céh — M. J.], a román művészeket, a szász művészeket. [...] A NFT-nek a tél folyamán egy 25 ezer lejes összeg fog rendelkezésére állani, amellyel az ő kiállításuk megrendezését finanszírozhatják, megjegyezve, hogy ők önállóan is meg szándékoznak rendezni egy kiállítást, és abba valószínűleg nem mennek bele, hogy az ő pénzüikön rendezzük az egész kiállítást. [...] Talán meg lehet találni a módot, hogy a művészeket minél kevesebb összeggel terheljük meg. Talán akad a képzőművészeknek is egy-két mecénása, aki áldoz ilyen célra; az államtól lehet esetleg ingyen szállítást és talán pénzbeli segílyt is kapni — Romániában mi elintézzük, amennyire tőlünk telik, Magyarországon Ön ismeri az utakat, melyeken ezt megkaphatjuk.

4. Kik vegyenek részt a kiállításon, hogy az minél nívósabb legyen? — Ennek megállapítása a legkényesebb probléma, de éppen azért kell egy kívülálló és hozzáértő tekintély. [...]

A művészek eddig ölbetett kézzel nézhették, hogy azt csináljanak velük, amit éppen akartak, de most már, amikor eljutottunk arra a fokra, hogy a tényleges nyomor ajtajában állunk, az utolsó eszközt is meg kell ragadnunk, hogy életben maradásunkat biztosítsuk. [...]

Kvár 934. szept. —

Teljes tisztelettel
Szolnay Sándor

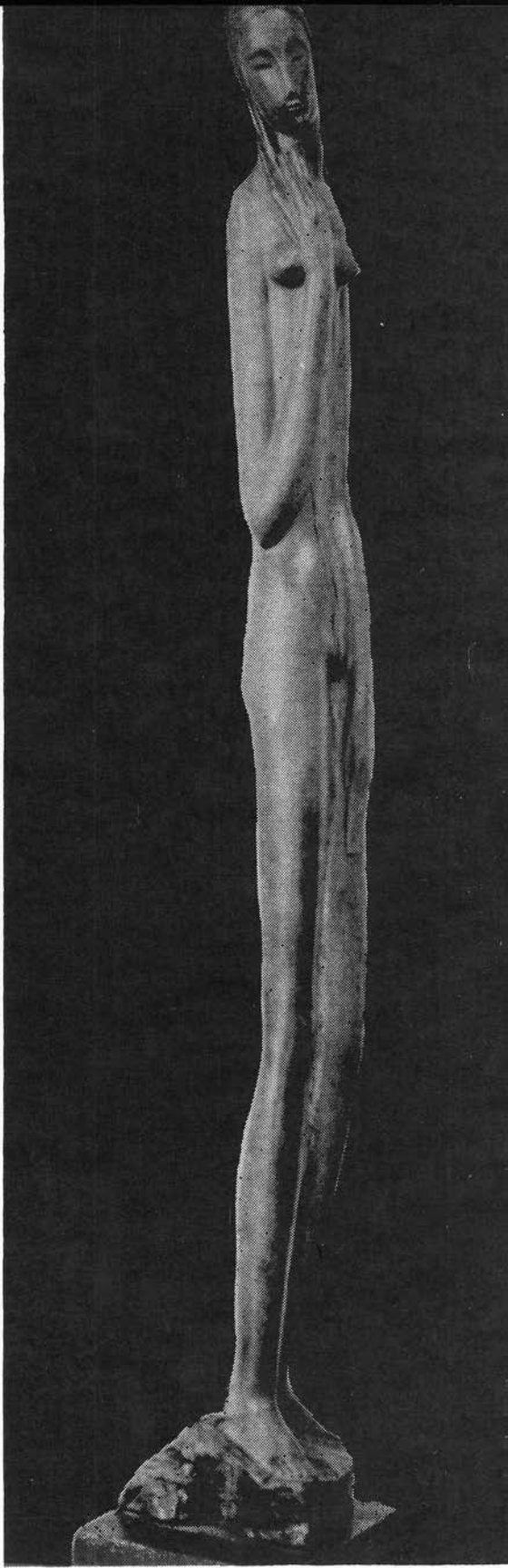
Szolnay tehát, bizonyosan nem egy művésztársának véleményét is tolmácsolva, szükségesnek látja a Barabás Miklós Céhben megkezdett munka folytatását. A javasolt kiállításra a levél vagy pontosabban a memorandum keltezésének évében nem került ugyan sor, de gondolatát végül is nem vetik el.

1937-ben jelenik meg az Erdélyi Szépművészeti Céh kiadásában az *Erdélyi művészek* című bemutató kiadvány. E kötetben a szerző, Vásárhelyi Z. Emil az akkori idők legjelentősebb romániai magyar képzőművészeit sorakoztatta fel, s munkáikból több mint félszáz reprodukciót tett közzé. Ez az alkalom szolgálhatott alapul (Szolnay ötletét, logikai érvelését mintegy követve) a kötetben szereplő művészek közös kiállításának megrendezésére, 1937. május 1. és június 4. között, a budapesti Csekonics-palotában, s ez az első alkalom volt, hogy romániai magyar művészek külföldön csoportkiállítást, akkoriban gyakoribb szóhasználatul *kollektív bemutatót* rendeztek.

A szervezőmunka részleteiről kevés adatunk van. Akik emlékeznek rá, inkább spontán toborzásról, a meghívottak egyszerű értesítéséről beszélnek. Azért hangsúlyozzuk ezt, mert világossá teszi, hogy nem annyira a Barabás Céh szervezeti kereteinek természetes bővítéséről volt szó, mint inkább olyan vállalkozásról, mely a Céh védnöksége alatt valósult meg. Jellemző Szervátiusz Jenő esete. A Tamás Galériában éppen akkor zárta egyéni kiállítását, s haza készült már, mikor felkérték, hogy vegyen részt a közös tárlaton is. Bordy András azt panaszolta fel, hogy a sietség miatt nem maradt ideje magántulajdonba került jobb képeit összeszedni. Az *Erdélyi Helikon*, a folyóirat mulasztása, hogy nem talált méltatót a kiállítás bemutatására, s így a lapban alig van utalás a képzőművészeti szervezet ilyen módon felújított működésére. Rövid hírben tudósítanak csupán az eseményről. „E kiállítással — olvassuk a folyóirat 1937. májusi számában — a Szépművészeti Céh és a Helikon művészetpolitikai elgondolásainak egyike valósul meg.”

Mintha azonban pótolni akarnák mulasztásukat saját ügyükkel szemben, a kéthetenként (tehát az olvasóhoz gyorsabban eljutó) *Pásztorújság*ban a helikonista Kovács László ír elsődolgalas beharangozó cikket. Az április 30-i lapszám tárlat-

1. SZERVÁTIUSZ JENŐ: AKT
2. GY. SZABÓ BÉLA: ÉDESANYÁM

előzetesként megjelent írásában a szerző azt a kérdést feszegeti, vajon megállják-e helyüket művészeink a külföld kritikussabb ítélete előtt? Szükségesnek véli megállapítani: a kiállítók „nem művészi csoportot alkotnak, egységes törekvésekkel, csupán a föld köti össze őket, amelyen állnak“.

A kiállítás rendezői valamennyi képzőművészeti műfajban képviseltetni kívánták a határokon túl még ismeretlen romániai magyar művészetet. Katalógus is készült a megnyitóra, s ebben a résztvevők 147 alkotását — 46 festményét, 63 grafikáját (akvarellt és pasztellt is ideszámítva), 36 szobrárt és 2 iparművészeti tárgyát tüntetik fel. A rendezők a fénytelen, zárt és szűk termekre panaszkodnak, s arról is olvashatunk a megjelent híradásokban, hogy Szervátiusz Jenő szobrai kénytelen-kelletlen csak a lépcsőházban tudták elhelyezni. Panaszaik ellenére a kiállítást — ha a remélt vásárlások jobbra el is maradtak — elég sokan látogatták.

Kik vettek részt a Barabás Céh neve alatt rendezett második kiállításon? A szervezettek megalakulásakor számlált nyolc tagja közül most csupán négyen vannak jelen; a névsor azokkal bővül, akik Vásárhelyi Ziegler könyvében helyet kaptak, s akiket e könyv budapesti párhuzamos kiadása nyomán az ottani közönség is ismerhetett már.

Szolnay Sándor képei közül portréit (e korszakban talán legkedveltebb műfaját) emelik ki a kritikák, valamint Cézanne feltétlen hatására utaló csendéleteit. Tájfestézete még nem jutott el segesvári korszakának érettségéig, e kvalitásait nem érezhették meg, akik képeiről méltatólag vagy bíráló hangon írtak. Meleg hangú méltatását (mint a csoport többi tagja is) a harmincas-negyvenes évek jószemű és jótollú kritikusától, Nagy Zoltántól kapja, aki a *Pásztortűznek* küldött írásában a Solnay-képek szintézist teremtő erejét, tompított és töretlen színeit emeli ki. Mintegy húsz képe között van Nagybányán készült munka, több kolozsvári táj, két önarckép, fiáról készült portréja és a nevezetes Gaál Gábor-arc-kép is.

Nagy Imre megkülönböztetett figyelmet kap. Méltatói nemcsak azt emlegetik fel, hogy Szőnyi és Aba-Novák társaságában indult, s mindkettőjük hatását, rokonságot érezni a képein, de utalnak rá, hogy műveivel több alkalommal találkozhattak már. A magyar fővárosban Nagy Imrének 1931-ben és 1936-ban egyéni kiállítása volt. Festményein a csiki tájak egzotikumát, egyfajta néprajzi érdekességét veszik észre. Tájhoz kötöttségét Dési Huber is méltatja. Nem sikkad el azonban teljesen (grafikája értékelésében például) a témától-tárgytól független, önmagát észrevetető művészete. Olajfestményei, a nagyszámú zsögödi táj között (*Rüggöző élet, Atkelés a zsögödi patakon*) ott találjuk az *Aronék delelnek* című képét is, mely annyira jelentős Nagy Imre későbbi fejlődésében. Fametszetei közül — a katalógusból azonosítva — *Önarckép, Pityókaszedők* és *Vizhordó* című lapjait kell kiemelnünk.

Bordy András már azok között van, akik nem a céh egykori alapítói sorában jelentkeznek e csoportkiállításon. Vásárhelyi Z. Emil és Gy. Szabó Béla mellett ő a csoportban az egyik legfiatalabb. Réti, majd Rudnay növendékeként tartják számon. Sikere van már tanulóéveiben. A párizsi Salon kiállításra fogadja el egyik képét, egy évre rá, 1929-ben, a Szinyei Társaság dicséror oklevelét kapja meg. Könnyed, lavírozott akvarelljeivel, életének kerete, falusi környezete parasztportréival jelentkezik a tárlaton. De méltatni kell *Zsiga* című kiváló kamaszportréját és *Önarcképét* is. „Impresszionista lírikusnak“ emlegetik, de minden pejoratív él nélkül, mert az „igénytelennek látszó“ technikát „mesteri felkészültséggel“ kezeli.

Nagybánya két művésze kapott meghívást a tárlatra. A kolónia alapító mestere, Thorma János és a formabontók táborához tartozó, mintegy az ellenpólust képviselő Ziffer Sándor. Thormáról illet a tisztelet hangján írni: egy nagy nemzedék utolsó képviselője volt. Betegeskedése sem titok már — e kiállítására halála előtt mintegy fél évvel kerül sor. Utolsó évei lírai korszakának azonban nincs sikere. „Ha ezekből kellene őt megítélni, távolról sem láthatnók az ő nagyságát“ — írja mindössze három bemutatott festményéről (egy portré, egy akt és egy tájkép) a tapintat hangján Nagy Zoltán. Ziffer „néhány nagyméretű, bátran őszinte, darabos, nyers színezésű, szigorúan szerkesztett“ vászna (ugyanacsak Nagy Zoltán jellemzése szerint) már jobb benyomást kelt; az egykori nagybányai rebellis formabontása közelebb állt a kor ízléséhez. Képein (két önarckép, két táj) a német expresszionizmussal való rokonságot veszik észre. Dési Huber István azonban már ezekben is Nagybánya múltját látja, s nem a kolónia jelenét, kisugárzó hatását.

A grafikát az említetteken kívül Bánffy Miklós, Kós Károly és nyomatékkkal Gy. Szabó Béla képviselték. Bánffy Miklós az egyedüli, aki Vásárhelyi Z. Emil

könyvének művészei között nem szerepel. Mostani jelentkezése azért is rendhagyó, mert folyóiratokból, könyvekből ismert illusztrációin kívül munkáit kiállításokon nem lehetett látni. A Szépművészeti Céh kiadványaiban félszáznál több rajza s nem egy karikatúrája jelent meg, ezekben, illetve jelmez- és színpadterveiből mutat be a tárlaton, de van itt olajfestménye és veretes ezüstkazettája is. Fogadtatása vegyes, Dési Huber „diletantizmusát” emlegeti fel. Kós Károly grafikáját linómetszetek, illusztrációk képviselik, s néhány épületterve is látható.

Gy. Szabó Béla kapja — a szigorúan ítélő Dési Huber kritikáját nem számítva — talán a legtöbb elismerést. Négy szénrajzát (közöttük egy városszéli tájba helyezett *Onarckép*-kompozícióját), nyolc pasztelljét (tájak, csendéletek), valamint fehér-fekete és színes fametszeit állítja ki (előbbieik között van *Édesanyám* című ismert lapja). Fametszeteire figyelnek fel. A kritika máris Molnár C. Pál, Gáborjáni Szabó Kálmán és Buday György, a legjobb fametsző művészek mellett emlegeti. Elismeréséhez kétségtelenül hozzájárul fametszetkönyvének, a *Liber Misororum*nak kedvező fogadtatása, kitéüntetése.

A harmincas évek közepén éppen Gy. Szabó és Szervátiusz jelentkezése erősíti fel a romániai magyar művészek, közelebről a kolozsváriak teljesítményét. Ezt a kiállítás fogadtatásán is lemérhettük. Szervátiusz Jenő munkáiban a pályája kezdetén álló művész „teljesen kész”, „öszton diktálta” és „őszinte” alkotásait (Nagy Zoltán), „a székely népi faragások keménységére és fantasztikumára emlékeztető” figuráit (Dömötör István) értékeli. Fa- és terrakotta-szobrai között néhány a szobrász nagybányai korszakának szép eredményeit összegezi. A katalógusban is reprodukált *Gondolkodó* ugyanakkor leginkább expresszív szobortermésének (a későbbi Bartók-témáknak) előfutára. Huszonhét szobra között a méretre nem túl nagy, de magas, „szilfid”, a kifejezésre összpontosító munkái, e korszakának annyira jellemző alkotásai vannak többségben (*Széki paraszt, Az élet fejlődése, Akt, Éva, Táncosnő*). Képmásaiban típusokat keres: *Román paraszt, Kucsmás paraszt, Erdélyi leányfej, Városi nő, Munkás*.

Szobrásztársa, a jóval korábban induló Gallasz Nándor ott volt a Barabás Céh alapító tagjai között is. Jelkép erejű, csupa mozgás kisszobrai a modern művészi törekvések élvonalában helyezik el kritikusaik. Ezekben és domborműveiben „a filozófus ember kézjegyét” látják meg. Gallasz szibériai fogságának emléke a *Batalajkázó nő* és a *Muzsik* című szobra; ott van a kiállításon expresszív Ady-portréja s ugyancsak a kifejezés erejére apelláló bronz-, illetve terrakotta-munkái (*Fájdalom, Táncosnő, Groteszk táncosnő*).

Utóljára hagytuk a tárlatot szervező Vásárhelyi Z. Emil pasztelljeinek és akvarelljeinek értékelését. Bár felfogása az akkoriban divatozó neoklasszicizmushoz a legközelebb állt, képeinek „stilizáltságát”, a „matematikai képletekben gondolkozó” művész alkotásait inkább „leírják”, semmint dicsérik kritikusaik. Dési Huber mereven el is utasítja a munkákat.

Összegezve a fogadtatást (Lyka Károly a *Pesti Hírlap*ban mutatta be a tárlatot), arra figyelhetünk fel, hogy sokan és nyilván joggal érték számon a *nem túl igényes válogatást*. Külön foglalkoznunk kell azonban egy egészében visszautasító kritikai állásfoglalással: Dési Huber István nevezetes *Korunk*-cikkei egyikeivel. Nem kétséges, művészeti viszonyaink parlagi voltáról, fejlődésbeli visszamaradottságáról keserű igazságokat mondott ki. A kiállítás rossz válogatását, nem egységes színvonalát illetően is bizonyosan sok mindenben igaza volt. A cikk szerzőjét továbbá irritálhatta Vásárhelyi Z. Emil katalógus-előszavának hevenyészett fogalmazása és értékelése. Tévedett azonban abban, hogy enyhítetlen elutasítását külön-külön a résztvevőkre is kiterjesztette; egyszerűen fejlődésük lehetőségét kérdőjelezte meg, holott többségükben fiatalokról, pályájuk kezdetén álló művészekről volt szó. Követeléseik maximalisták. „Tudom, szigorú mértékkel mérek — írja —, s a túlzás vádjával illetnek érte... Ám tegyék. Túlzás nélkül nincs komoly bírálat. Mert mi a kritika? A maximum követelése.” Kétségbe vonja, hogy a tárlat teljes képét adná a romániai magyar művészetnek. Úgy érzi, amit látott, csak része annak. „Amit találtam — mondja lestimó véleményében — több-kevesebb igyekezet, kevés elmélyülés és sok melléfogás.” A jelentkező művészek törekvésében a művészi folyamatosság hiányát, a közös mondanivalót, az egymástól és a külföldtől való elszigeteltségüket s — már sértően — kulturálatlanságukat rója fel.

Dési Huber szigorú kritikájának is része lehet abban, hogy a hazai sajtóban a Barabás Miklós Céh 1937-es kiállításának utóhangjai kevés reményt adnak a szervezet munkájának felélesztésére. Elmaradt az indítványozott bukaresti kiállítás is, csak egymástól független jelentkezésekre kerül sor a Salon Oficial tárlatain. Másrészt Szolnay éppen ez időben dolgozik mintegy hat hetet Bukarestben, és nyilatkozik a fővárosi lehetőségek mellett.

„A Barabás Céh feltámasztására irányult, balul végződő kísérletről“ ír Kováts József, a „hozzá fűzött remények be nem váltását“ emlegeti Ligeti Ernő. Végül Szentimrei Jenő, Dési Hubernek „a gorombaságig őszinte beszámolóját“ kommentálva úgy tekinti, hogy „nyers szokimondása egyenesen hasznára válhat“ képzőművészetünk fejlődésének. A pesszimizmust legyűrve a Barabás Miklós Céhet olyan szervezetnek látja, mely „életrevaló alakulatnak indult“, s melyre művészeti életünkben feladatok várnak. Jövendőlése a Céh fiataljainak 1939-es jelentkezésében, majd a szervezet teljes felújításában, intézményesedésében teljesedett ki.

IRODALOM

* * * *Miért bukott meg a Barabás Miklós Céh?* Az Írás [Nagyvárad], 1932. 3. — Szolnay Sándor levele Bánffy Miklóshoz (1934) — Kováts József: *Haldokló képzőművészetünkért*. Ellenzék, 1934. augusztus 5. — Kéki Béla: *Az erdélyi képzőművészet gondja*. Keleti Újság, 1935. január 20. — A Barabás Miklós Céh erdélyi képzőművészeti tárlata — 1937 (katalógus) — * * * *Képzőművészeink Budapesten*. Keleti Újság, 1937. április 23. — Kovács László: *Tizenegy művész... Pásztortűz*, 1937. április 30. — * * * *Tizenegy transzilvániai festő, grafikus és szobrász közös kiállítása a magyar fővárosban*. Széphalom [Kolozsvár], 1937. 1—2. — * * * *A Helikon hírei*. Erdélyi Helikon, 1937. 5. — Lyka Károly: *Erdélyi művészek kiállítása Budapesten*. Pesti Hírlap, 1937. május 2. — Dömötör István: *Kiállítások*. Napkelet [Budapest], 1937. 415. — Dési Huber István: *Az erdélyi képzőművészek budapesti kiállításának margójára*. Korunk, 1937. 6. — Szentimrei Jenő: *Mostoha gyermekünk a képzőművészet*. Brassói Lapok, 1937. június 13. — Nagy Zoltán: *Erdélyi képzőművészek Budapesten*. Pásztortűz, 1937. 11—12. — * * * *Nem volt anyagi sikere az erdélyi művészek budapesti kiállításának*. Keleti Újság, 1937. június 16. — Kováts József: *Olaszországból jött és Konstantinápolyba megy Gy. Szabó Béla, a kiváló kolozsvári rajzolóművész*. Keleti Újság, 1937. augusztus 3. — Heszke Béla: *Európai és Ardeal-i festőművészet*. Vasárnap [Arad], 1937. szeptember 12. — Venczel József: *Művelődéspolitikai terv*. Hitel, 1939. 1.

Ziffer Sándor:
Csendélet (1932)